

Mere og bedre natur uden bekymringer

Giver det anledning til bekymring at sikre gode levesteder for særligt beskyttede arter?

STØTTET AF
promilleafgiftsfonden
for landbrug

SEGES

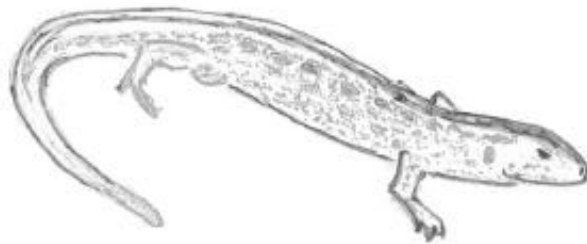
Habitatdirektivet

- Habitatdirektivets formål er at beskytte arter og naturtyper, der er karakteristiske, truede, sårbare eller sjældne i EU
- Beskyttelsen i direktivet består i hovedtræk af en områdebeskyttelse af naturtyper og levesteder for bestemte arter
 - og af en særlig artsbeskyttelse, der gælder for bestemte arter overalt i landet.

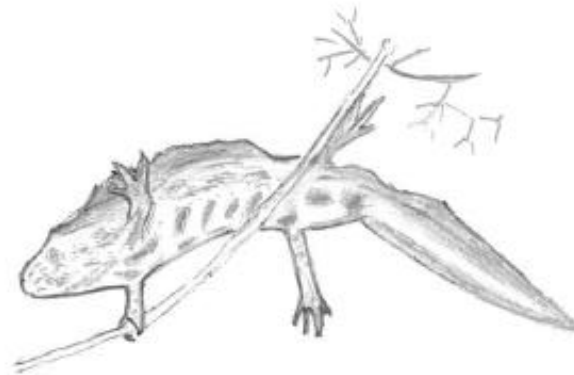

Habitatdirektivets særlige artsbeskyttelse – bilag IV-arter

- Habitatdirektivet forpligter medlemslandene til at sikre en streng beskyttelsesordning for en række dyr og planter overalt i landet, dvs. uanset om de forekommer inden for et af de udpegede områder eller udenfor.
- De arter, der er omfattet af den strenge beskyttelsesordning, fremgår af direktivets bilag IV, de såkaldte bilag IV-arter.

Markfirben

Stor Vandsalamander

Spidssnudet frø

Habitatdirektivet, 92/43/EØF af 21. maj 1992:

- Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag IV, litra a) med forbud mod:
 - a) alle former for forsætlig indfangning eller drab af enheder af disse arter i naturen
 - b) forsætlig forstyrrelse af disse arter, i særdeleshed i perioder, hvor dyrene yngler, udviser yngelpleje, overvintrer eller vandrer
 - c) forsætlig ødelæggelse eller indsamling af æg i naturen
 - d) beskadigelse af yngle- og rasteområder

Habitatdirektivet, 92/43/EØF af 21. maj 1992:

- Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag IV, litra a) med forbud mod:
 - a) alle former for forsætlig indfangning eller drab af enheder af disse arter i naturen (**Artsfredningsbekendtgørelsen**)
 - b) forsætlig forstyrrelse af disse arter, i særdeleshed i perioder, hvor dyrene yngler, udviser yngelpleje, overvintrer eller vandrer (**Naturbeskyttelsesloven**)
 - c) forsætlig ødelæggelse eller indsamling af æg i naturen (**Artsfredningsbekendtgørelsen**)
 - d) beskadigelse af yngle- og rasteområder (**Habitatbekendtgørelsen**)

Forbud mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder

- Formålet med forbuddet er at bidrage til at sikre arternes og bestandenes bevaringsstatus.
- Forbuddet kan betragtes som overholdt, hvis yngle- og rasteområder og bestande opretholdes på samme niveau som hidtil, forstået som en samling af lokaliteter med en økologisk sammenhæng.
- Beskyttelsen skal med andre ord vurderes i forhold til opretholdelsen af områdets fortsatte økologiske funktionalitet.

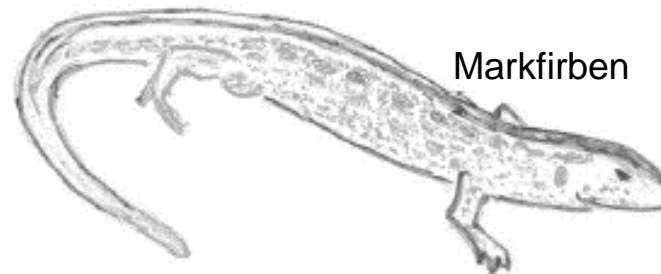
Yngle- og rasteområde

- Yngleområde
 - Parring
 - Æglægningssted
 - Opvækst af unger

Spidssnudet frø

- Rasteområde
 - Opholder sig for at hvile, sove eller overvintre (dvale)
 - Opholder sig i skjul, evt. flere dyr sammen
 - Opholder sig f.eks. for at opfylde vigtige livsfunktioner (som f.eks. solopvarmning eller lign.)

Markfirben

Yngle- og rasteområde

- For at områder kan betegnes som yngle- eller rasteområder, skal områderne regelmæssigt anvendes af arten. Der kan dog godt gå halve eller hele år mellem, at arten benytter lokaliteten. Det er for eksempel tilfældet, hvis stedet kun bliver brugt til vinterhi.
- Spontane og tilfældige forekomster af arter i områder, der ikke regelmæssigt udnyttes af arten, f.eks. strejfer af bilag IV-arter fra andre lande, er ikke beskyttede.
- Vandre- og fourageringsområder er ikke omfattet af bestemmelserne

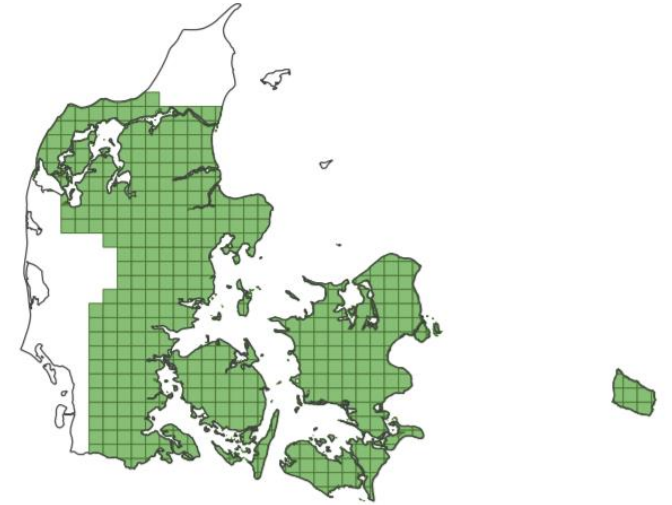
Yngle og rasteområde

- *"Et yngle- eller rasteområde forstås som en samling af lokaliteter, hvor en bestand af en art yngler eller raster, og ikke som hver enkelt lokalitet eller forekomst, medmindre der ikke er økologisk sammenhæng med andre lokaliteter eller forekomster. Ofte vil de enkelte lokaliteter i et sådant »netværk« af lokaliteter, der udgør et yngle- eller rasteområde, indbyrdes supplere hinanden i at opretholde bestande."* (Kammeradvokaten, 2014).

Figur 7.10. Udbredelse af sortpletet blåfugl i Danmark i 2005 i 10 x 10 km UTM-kvadrater (grønne). Kilde: Søgaard m.fl. 2006.

Figur 5.6. Udbredelse af stor vandsalamander i Danmark baseret på oplysninger efter 1985 i 10 x 10 km UTM-kvadrater (grønne). Kilde: Pihl m.fl. 2000.

Betydning for land- og skovbrug

- Konkrete vurderinger ved ansøgninger om tilladelser og godkendelser (afslag/godkendelse på vilkår/afværgeforanstaltninger)
- I den almindelige drift, hvor lovlige aktiviteter normalt kan iværksættes uden tilladelse eller lignende, skal lodsejeren eller brugeren af arealerne være opmærksom på at driftsændringer ikke skader bilag IV-arternes yngle- eller rasteområder.
- Dette gælder også selvom myndighederne ikke har oplyst lodsejeren om, at der er konkrete forekomster af bilag IV-arter i området.
- Overtrædelser af forbuddet kan straffes efter regler i naturbeskyttelsesloven og jagt- og vildtforvaltningsloven.

Afslag, NMK-131-00178 28. august 2015, husdyrsag

- Afslag på ibrugtagning af genopdyrkningsret på § 3 moselign. areal pga. forekomst af stor vandsalamander
- *"På mark 03-4 findes der som tidligere omtalt to områder, som er yngle- og rasteområder for bilag IV-arter"*
- *"Selve yngle- og rasteområdet kan således ikke opdyrkes" (sø, men heller ikke mose omkring)*
- *"Omkring eller på udspretningsarealerne er talrige naturområder beliggende"*
- *"Stor vandsalamander er almindelig i kommunen og formodes at findes i op mod halvdelen af vandhullerne i kommunen"*

Vilkår i forbindelse med godkendelser/tilladelser

- Vilkår om udførelse af den ønskede aktivitet til en bestemt periode
- Vilkår om skånsom oprensning af § 3 beskyttet sø i vinterhalvåret
- Vilkår om oprensning af sø samt etablering af erstatningsvandhuller ved øget ammoniakpåvirkning
- Skærpelse af husdyrbrugenes ammoniakkrav for kategori 3 arealer

Bekymring for afslag og vilkår

Du er her: LandbrugsInfo > Miljø, klima og natur > Vådområder > Kvælstofvådområdeprojekter, ammoniakfølsomhed og bilag IV-arter

Oprettet: 13-08-2017

Kvælstofvådområdeprojekter, ammoniakfølsomhed og bilag IV-arter

Naturbeskyttelse, som følger med et vådområdeprojekt, bekymrer landmænd. Flere regler er gældende, men ikke alle har betydning. Denne artikel behandler regler ift. § 3-beskyttelse, ammoniakfølsomhed i forbindelse med husdyrproduktion og bilag IV-arter.

Bliver et vådområde beskyttet af § 3-reglerne?
Ved gennemførelse af et vådområdeprojekt tinglyses det bl.a., at arealerne permanent skal henligge som vådområde og fastholdes som græs- eller naturarealer. Derfor vil der med tiden indfinde sig vilde dyr og planter, der må forventes at føre til, at området bliver omfattet af naturbeskyttelse. 1 års reglen efter naturtypebekendtgørelsen gælder ikke. Man må derfor forvente vådområdearealet bliver § 3-beskyttet. Men da området i forvejen er pålagt en servitut der forhindrer genopdyrkning og intensiv landbrugsdrift, har det ingen praktisk betydning i forhold til arealanvendelsen.

Bilag IV-arter
Som betingelse for tilsagn og tilskud til vådområdeprojekterne, tinglyses der servitut for arealerne, der begrænser anvendelsesmulighederne f.eks. omlægning, gødskning, tilplantning osv.

Hvis der indfinder sig beskyttede bilag IV-arter på arealer i vådområdeprojektet, vil det i udgangspunktet ikke give anledning til yderligere restriktioner, da anvendelsen af arealerne under alle omstændigheder ikke må intensiveres eller inddrages i intensiv drift igen og da de pågældende arter i givet fald har tilpasset sig det næringsrige miljø i kvælstofvådområdet.

Bliver vådområdet ammoniakfølsomt?
Det er en betingelse for tilsagn til kvælstofvådområder, at projektet bidrager til at reducere kvælstofbelastningen fra et eller flere delvandomplande, hvor der vurderes at være et indsatsbehov for at nedbringe kvælstofbelastningen. Projektet skal bidrage til, at reduktionen af kvælstofbelastningen fra hovedvandoplandet samlet udgør mindst 90 kg kvælstof pr. ha pr. år. Jf. BEK nr. 2015 af 02/03/2017 § 3 nr. 1) og 5. Det er således tale om vådområder, der modtager et væsentligt årligt kvælstofbidrag. Selvom en del af den kvælstof, i overensstemmelse med formålet, frigives igen ved denitrifikation, vil de arealer, der påvirkes af en fortsat gennemstrømning eller oversvømmelse af næringsrigt overfladevand i forvejen være præget af kvælstofaltende arter og naturtyper.

Den natur, der indfinder sig i vådområder, der udløses som virkemidler med det formål at

Tilmeld nyhedsbrev

Forfatter

Planter & Miljø

Specialkonsulent, Natur
Winnie Heltborg Brøndum
Anlæg & Miljø, Miljø & Land
whb@seg.es.dk

Af samme forfatter

Danmarks miljøportal er ikke altid helt så brugervenlig, som kunne ønskes
20.12.18

Miljøstyrelsens modeller for ændringer af ammoniakreguleringen er blevet miljøkonsekvensvurderet
20.12.18

Det er nu blevet lettere at holde sig opdateret på ændringer i naturbeskyttede arealer
24.10.18

Hovedpointer fra nabotjek af ammoniakreguleringen
11.09.18

Det var ikke et beskyttet overdrev
05.09.18

Vis alle

Hvad er sandsynligheden for at bilag IV-arter etablere sig ned i et minivådområde?

Arter, der er sårbare og truede, er det ofte fordi de stiller specifikke krav til deres leve-/voksesteder og disse specifikke forhold ikke er almindelige i naturen. Mange af bilag IV arterne har således en relativt begrænset, velkendt udbredelse.

Sandsynligheden for at minivådområderne, der må forventes fortrinsvis at huse ret almindelig næringsrig natur, bliver koloniseret af bilag IV-arter, må forventes at være begrænset og stør for de arter, der har behov for fersk vand til at yngle og raste og i egne, hvor sådanne arter allerede forekommer.

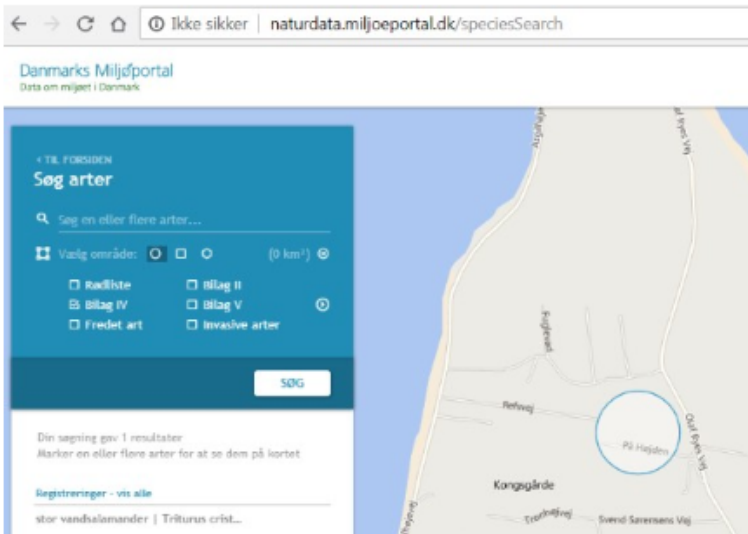
Nogle få arter er mere udbredte og lokalt almindelige i Danmark. Det gælder f.eks. stor vandsalamander, spidssnudet frø, forskellige flagermusarter og odder.

Men selvom der er en større sandsynlighed for, at der indfinder sig en af disse mere udbredte arter bilag IV-arter i et minivådområde, vil den enkelte lokalitet (minivådområdet) således også sjældent være strengt nødvendig for bestanden af arter, som har mindre specifikke krav til levestederne og større yngle- og rasteområder.

Du kan finde udbredelseskort over kendte forekomster af bilag IV-arterne, samt viden om kravene til deres yngle- og rasteområder på via links.

[Forekomst via Danmarks Naturdata](#)

[Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV – til brug i administration og planlægning](#)

Ikke sikker | naturdata.miljoeportal.dk/speciesSearch

Danmarks Miljøportal
Data om miljøet i Danmark

Søg arter

Søg en eller flere arter...

Vælg område: [0 km²]

Redliste Bilag II
 Bilag IV Bilag V
 Fredet art Invasive arter

SEARCH

Din søgning gav 1 resultater
Markér en eller flere arter for at se dem på kortet

Registreringer - vis alle

stor vandsalamander | Triturus crist...

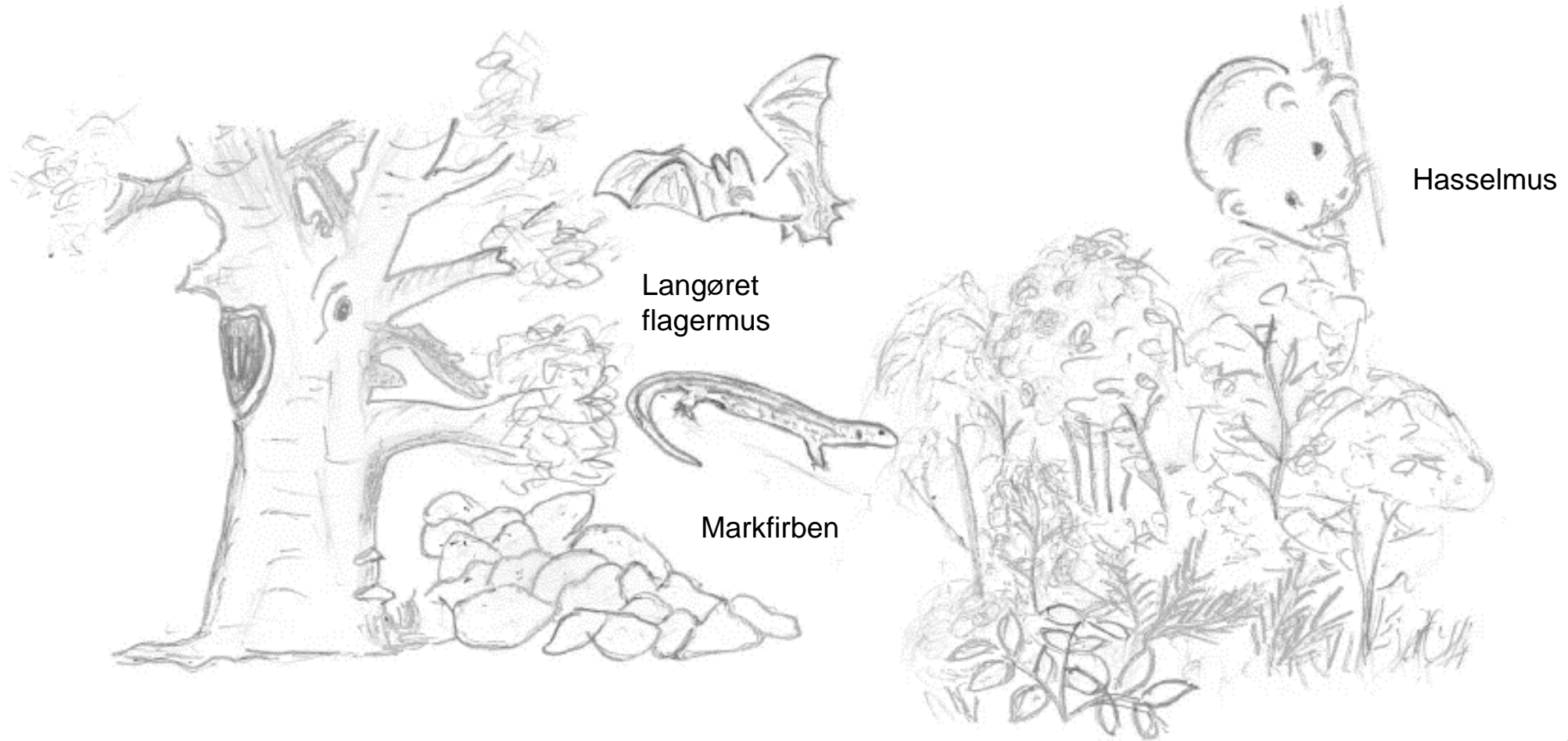
Billede 1. Kortudsnit fra Danmarks Naturdata. I cirklen på kortet er der registreret Stor Vandsalamander, der er en bilag IV-arter.

Lovlige driftsændringer, der kan skade bilag IV-arter

- Nedlæggelse af småbiotoper, som mindre vandhuller, og læhegn
 - Fjernelse af bunker af marksten mv.
 - Oprydning/kratrydning
 - Genopdyrkning af visse ekstensivt drevne arealer
-
- **§ 29 b.** Miljø- og fødevareministeren kan udfærdige forvaltningsplaner og iværksætte andre tiltag, herunder yde tilskud, med henblik på bevaring af de arter eller bestande af disse, der er nævnt i bilag 3 til loven.

Konkret vurdering....?

Vejledninger mm

Landbrugsdrift og beskyttelse af særlige arters yngle- og rasteområder

Vejledning til bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007

Om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter

Juni 2011

Et eksempel på en bilag IV-art

Eksempel på en såkaldt bilag IV-art: Spøtterne fra gruppen i mange slags udødeligheder - lige fra gamle små vandhuller til store søer. Der findes i næsten hele Danmark med undtagelse af Bornholm og nogle mindre øer.

Head kan skade den spøttsulede frø?

- Opfølgning af vandhuller og skærning af overvassende græsarealer
- Udbeskyttelse af fisk og anden i ynglevandhuller
- Opfølgning af vandhuller med vand

Head kan du gøre for den spøttsulede frø?

- Gør og gør vandhuller, gerne flere i nærheden af heden
- Reducer udbyttet og angrebene, men så ikke for meget omkring vandhuller
- Så afgørelse om vand og vandføring

Spøttsulede frø, foto: Børge

Yderligere information

Rådgivningsordning
Du ryk til en rådgivningsordning eller spørg til Naturstyrelsen, for at få yderligere information om bilag IV-arterne. Læs det med bilag IV-arterne er et særskilt bilag om:

- Beskyttelsesregler for at en bilag IV-art kan være på et bestemt areal
- Hvilke aktiviteter, der kan gennemføres uden at beskadige yngle- eller rasteområder
- Hvilke muligheder, der kan være for at etablere særlige yngle- eller rasteområder
- Opfølgning og overvågningsmuligheder

Bilag IV-arterne kan være med udgangspunkt i beskyttelsesreglerne i Habitatdirektivet og senere i:

Naturstyrelsen Vestjylland
Søften 5502 8016, Mail: vestjylland@natst.dk

Naturstyrelsen Nordjylland
Søften 8645 4003, Mail: nordjylland@natst.dk

Yderligere information
Du skal være opmærksom på at bilag IV-arter kan være beskyttet efter andre regler:

Head du vil vide mere om reglerne for beskyttelse af bilag IV-arter i landbrugsdrift, og om det bilag IV-arter på et areal, kan du få yderligere information i folderen "Landbrugsdrift og beskyttelse af særlige arters yngle- og rasteområder" på www.natst.dk eller www.landbrugsdrift.dk

Beskyttelse af særlige dyrearters yngle- og rasteområder i tilknytning til landbrugsdrift

Denne folder beskriver de regler, der beskytter særlige dyrearters yngle- og rasteområder, og hvordan landbruget kan bidrage til beskyttelsen gennem.

Kort om beskyttelsesreglerne

Gennem EU's Habitatdirektiv er der indført en beskyttelse af særlige dyrearter i hele Danmark. Hvilke dyr, der er tale om, fremgår af habitatdirektivets bilag IV. I daglig tale kaldes arterne derfor for bilag IV-arter.

Hvilke arter er beskyttet i Danmark? Der er 50 danske dyrearter, der er beskyttet på habitatdirektivets bilag IV.

FAKTA
Hverken bilag IV-arter, som ikke er på listen over beskyttede dyrearter.

- Alle arter af fugle
- Gødder
- Mårfamilie og alle vandlober
- Vædder, søvnduende, frø, søvnduende og gødder
- Blåmand og hvidmand

Regler der beskytter bilag IV-arterne
Gennem Forsk. er bilag IV-arterne særligt beskyttet mod indgreb, ligesom det ikke kan være tilladt at slå arterne ihjel.

Som regel er der særlige regler for yngle- og rasteområder for bilag IV-arterne, og disse regler kan være særligt vigtige for beskyttelse af bilag IV-arterne.

Beskyttelse af yngle- og rasteområder
Langt de fleste af bilag IV-arterne er spættede og lever i små vandhuller. Derfor kan det være svært at etablere særlige yngle- og rasteområder i landbrugsdrift. Men nogle af bilag IV-arterne kan forekomme på store arealer.

Beskyttelsen og dit ansvar

Beskyttelsen kan have indflydelse på driftsreglerne
Når der er bilag IV-arter på et areal, er det vigtigt at du er opmærksom på, at der kan være særlige regler for landbrugsdrift på det areal. Det skal være tydeligt, og det skal være god og god nok.

FAKTA
Der findes regler, der kan påvirke bilag IV-arter.

- Fjerne stak, gamle fælge og træstammer
- Fjerne vandløb
- Opfølgning og overvågning af særlige arters yngle- og rasteområder
- Andre vandløbsreguleringer

Der kan være særlige regler for landbrugsdrift på et areal, der er beskyttet som bilag IV-areal. Det kan være særligt vigtigt for beskyttelse af bilag IV-arterne.

Viden

Danmarks Miljøportal

Data om miljøet i Danmark

[Om Danmarks Naturdata](#) [Hjælp](#)

Skærmkort

< TIL FORSIDEN

Søg arter

Søg en eller flere arter...

Vælg område: (0,8 km²)

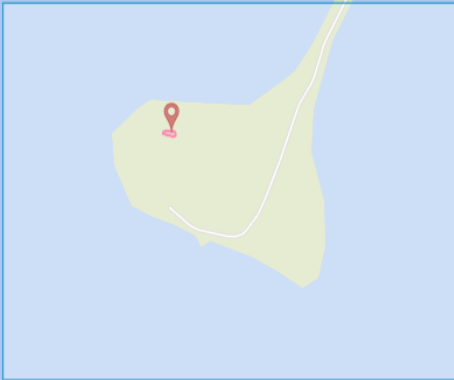
☐ Rødløste	☐ Bilag II
☒ Bilag IV	☐ Bilag V
☐ Fredet art	☐ Invasive arter

SØG

Din søgning gav 1 resultater
Marker en eller flere arter for at se dem på kortet

Registreringer - vis alle

stor vandsalamander | Triturus crist...

Figur 7.10. Udbredelse af sortpletet blåfugl i Danmark i 2005 i 10 x 10 km UTM-kvadrater (grønne). Kilde: Søgaard m.fl. 2006.

Foto: Per Stadel Nielsen

Afværgeforanstaltninger, muligheder og forebyggelse

- Som alternativ til forbud mod genopdyrkning mv. kan der iværksættes foranstaltninger, der kan sikre, at den samlede bestand og dennes yngle- og rasteområde opretholdes på samme niveau som hidtil.
- Tilskudsordninger til vandhuller, beplantninger, læhegn (f.eks. plant for hasselmus eller birkemus)
- EU-Life midler
- Søg viden, anmod om afklaring, hold afstand til husdyrbrugsanlæg

TJEKLISTE VED ETABLERING AF VANDHULLER

Promilleafgiftsfonden

SEGES præsenterer herunder noget af den lovgivning, restriktioner og muligheder der kan få betydning hvis du etablerer vandhuller. Listen er ikke udtømmende og teksten alene vejledende, da meget afhænger af lokalitet og hvordan søen udvikler sig, lige som vi ikke lovgivningen har et skønrum, herunder dispensationsmuligheder.

Der kan være mange gode grunde til at etablere vandhuller, og oftest er de medfølgende restriktioner begrænsede. Listen (tabel 1) er myndigheder og projektmagere om projekteringen, for derved at imødegå de væsentligste restriktioner. Hvis anlæggelsen af nye allerede i projekteringen af projektet afsættes jord til randzoner omkring søen/vandhullet, kan etableringen oftest ske, uden at påvirke jorden.

Vær særligt opmærksom på at holde afstand til:

- gyllebeholdere (>100 m),
- evt. større husdyrbrug (>300m)

og inkludere 2 m bræmmer samt en vis sprøjtefri, og måske husdyrgødningsfri, randzone og i projektet, se mere herom i tabellen.

Husk at der skal indhentes en eller flere tilladelser før du kan etablere vandhuller, som minimum en landzonetilladelse. Denne kan søges tilskud til etablering af søer gives normalt også under en række vilkår. Se mere om tilskud til etablering af mindre vådområder her: [Ansøgning om tilskud til etablering af søer](#)

TABEL 1

Landzonetilladelsen	Tilladelsen kan gives under nogle betingelse for udformning og anlægsmetode. Søens skal indpasses i landskabet og der må ikke skabes forbindelse til vandløb osv. Spørg evt. kommunen om der stilles særlige vilkår for etablering.
Naturbeskyttelseslovens § 3 Forbud mod tilstandsændring	Søer over 100 m ² eller i tilknytning til eksisterende natur vil normalt meget hurtigt, dvs. 1-3 år efter etablering, blive omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Det medfører et forbud mod nedlægge vandhullet igen. Forekommer der også bilag IV-arter i søen kan det føre til en skærpet administrationspraksis for bestemmelserne i naturbeskyttelsesloven. For eksempel ved særlige vilkår ved oprensning af § 3 beskyttede søer for at beskytte bilag IV-arterne.
Vandløbsloven § 69 2 meter bræmmer og afstandskrav	Søer over 100 m ² og søer i tilknytning til vandløb vil som hovedregel have krav om to meter bræmmer. I bræmmerne må der ikke dyrkes, jordbehandles, terrænreguleres opsættes hegn og bygværker mv. Der skal normalt holdes en afstand på 10 m til nærmeste vandløb og der må ikke skabes forbindelse til vandløb eller afløb.
Pesticidforordningen (Afstandskrav planteværn)	Etableres vandhullet på agerjord, skal man være opmærksom på at der for de forskellige planteværnsmidler kan være krav om at holde en vis afstand til vandhuller. Det mest restriktive krav er pt. 20 meter.

Husk!!!

- At målrettet at fremme arterne nogle steder, kan reducere behovet for restriktioner, vilkår og virkemidler andre steder
- At de særligt beskyttede arter helt overvejende har deres yngle- og rasteområder i småbiotoper og på ekstensive arealer eller beskyttede naturarealer – væk fra intensive landbrugsarealer
- At tilrettelægge indsatsen i den i forvejen beskyttede natur og eksisterende raste- og yngleområder begrænser risikoen for nye restriktioner
- At det er en helt særlig natur, der er beskyttet

Hasselmus

TAK og husk!

Vær altid opdateret på den seneste faglige viden

Tilmeld dig nyhedsmail om planter, miljø og natur på www.landbrugsinfo.dk

 www.facebook.com/planteavl

SEGES